

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**
**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І
МИСТЕЦТВ**
ІНСТИТУТ СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА :
ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ З ПОЯСНЮВАЛЬНОЮ ЗАПИСКОЮ
на здобуття освітнього ступеня Магістр
на тему: **«ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА
В ПОСТАНОВЦІ «КОЗАЧІ ЛІТА».**

Виконав: здобувач ІІ курсу
групи МХР - 31- 22з
спеціальність 024 Хореографія
Рогальський Андрій Леонідович
Науковий керівник: доцент
Шалапа Світлана Віталіївна
Рецензент:

Допустити до захисту
протокол засідання кафедри
від «__»_____20__ р. № ____
Завідувач кафедри хореографії
_____ професор Вантух М.М.

м. Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3-5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА	
1.1 Огляд літератури та теоретико-методологічні засади	6-8
1.2 Виховання патріотизму через призму хореографічної культури.....	9-18
1.3 Патріотична тема в українського народно-сценічному танці.....	19-41
Висновки до першого розділу.....	42
РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПОСТАНОВКИ «КОЗАЧІ ЛІТА»	
2.1 Обґрунтування вибраної теми. Лібрето.....	43-44
2.2 Вид. Форма. Жанр. Ідейно-тематичний аналіз.....	45
2.3 Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план.....	46-47
2.4 Характеристика дійових осіб.....	48-49
2.5 Музичний матеріал, його особливості.....	50
2.6 Опис костюмів.....	51
Висновки до другого розділу.....	52.
 Висновки.....	 53-54
 Список використаних джерел.....	 55-61

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток патріотизму є важливим елементом формування громадянської свідомості та національної ідентичності. В епоху, коли технології все більше проникають у повсякденне життя, використання художньо-творчих засобів набуває особливого значення для досягнення цієї мети. І одним з таких засобів є хореографічне мистецтво.

Саме тому головним завданням зараз є передати молодому поколінню багатий культурно-духовний досвід та формувати споріднену ментальність, що поступово розвине в них моральність, естетичний смак, духовність і патріотизм

Хореографія – це вираження почуттів та ідей через ритмічні рухи тіла. Вона не лише надає можливості для самовираження, а й може бути потужним інструментом патріотичного виховання.

Мистецтво загалом, і хореографічне мистецтво зокрема, дає можливість відчувати та переживати широкий спектр емоцій. Воно сприяє формуванню почуття приналежності до Батьківщини, поваги до культури, традицій та історії рідного краю. Крім того, виконуючи танець, можемо продемонструвати іншим свою національну гордість і спільноту.

Танцювальне мистецтво є складовою частиною виховного процесу, особливо в навчальних закладах. Через танець молодь вчиться розпізнавати і передавати цінності своєї країни, розвивати почуття приналежності і гордості за свою країну. Також, хореографічна художня діяльність сприяє розвитку творчих навичок, тим самим виховує дисципліну, самовираження серед молоді.

В сучасному світі де глобалізація і швидкі зміни подій, тема патріотизму стає дуже актуальною. Танець збагачує не лише особисте сприйняття національної спадщини, а й сприяє формуванню більш глибокого почуття приналежності до Батьківщини.

Метою дослідження: є аналіз впливу хореографічного мистецтва, як чинника у вихованні патріотизму дітей та юнацтва.

Завдання творчого проєкту :

- проаналізувати напрями розвитку народної хореографії;
- розкрити проблеми виховання патріотизму сучасної молоді;
- визначити поняття національного патріотизму;
- дослідити вплив хореографічного мистецтва на патріотичне виховання молоді;
- ознайомитися з репертуаром сучасних аматорських та професійних хореографічних колективів

Об’єкт дослідження. Українська народно-сценічна хореографія.

Предметом дослідження є патріотичне виховання молоді, засобами мистецтва танцю.

Методи дослідження.

- аналітичний: проаналізувати наукові роботи та статті;
- історіографічний: дослідити історичні джерела;
- фактологічний: визначити поняття;
- порівняльний: співставити тенденції розвитку та становлення хореографічного мистецтва минулого і сьогодення;
- систематичний: упорядкування відомостей.

Наукова новизна полягає в:

- дослідженні ролі хореографії в патріотичному вихованні;
- аналізі патріотичної теми в народно-сценічній хореографії України;
- обґрунтуванні процесів впливу хореографічної постановки патріотичного спрямування на молоде покоління.

Практичне значення. Танцювальна композиція «Козачі літа» може бути продемонстрована у патріотично-виховних заходах, в концертній

діяльності аматорських колективів та в практичній роботі з підготовки хореографів.

Апробація результатів дослідження. Наукові та практичні результати роботи доповідались і обговорювалися на VIII Міжнародній науково-практичній конференції: «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі» (Київ, 01-02 червня 2023 р.).

Публікації. За матеріалами дослідження опублікована стаття «Героїка в танцювально-постановчій роботі сюжетного номера «Сказання Фрейї»» (с.203-206) на VIII Міжнародній науково-практичній конференції: «Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі» (Київ, 01-02 червня 2023 р.).

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи: відповідає поставленій меті та завданням дослідження, що відповідно обумовлюється темою роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (74 найменування). Загальний обсяг роботи – 61 сторінок, з них основного тексту – 55 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХОВАННЯ ПАТРІОТИЗМУ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

1.1. Огляд літератури та теоретико-методологічні засади.

В наукових працях С. Легкої [39], В. Шкоріненко [73], Р. Павленка [51], К. Василенка [9], І. Гутник [14, 16], О. Помпи [52], Л. Козинко [31], В. Литвиненко [40, 42], В. Шевченко [72], Л. Касаковська [27] розглянуто процес розвитку хореографії та її формування сценічної обробки.

В роботі К. Василенка «Лексика українського народно-сценічного танцю» [9] розглядається загальна теорія та історичний розвиток хореографії з часів Київської Русі: від хороводів, скоморошества до записів провідних композицій. Василенко висвітлює народний танець в його регіональних та етнічних особливостях.

Павленко стверджує, що стилізація не тільки модернізує танець тим чи іншим способом, а й має зберігати першооснову. Адже не дотримуючись такого балансу танець буде сприйматись, як звичайна гра, яка передає національний колорит з ознаками сучасного танцю. Загалом стилізація танцю має дві позитивних сторони медалі, одна з яких, це підняття рівню народного танцю, що робить його більш видовищнішим, з іншого сучасні стилі та жанри розвиваються завдяки елементам народного танцю [51].

Дослідження Шкоріненко В. містить в собі загально теоретичні положення, але і містить в собі долю культурологічний напрямок, який розкриває питання українського етносу та його ціннісні орієнтири на основі смисложиттєвих народних традицій. В його роботі ми також можемо побачити протиріччя традиційних та видовищних форм, виявлення культуро-творчих аспектів українських народних танців [73].

Ірина Гутник в своїй науковій роботі висвітлює проблему стилізації в українському народному танці в час розвитку хореографії, в роботі Касаковської розглянуто аспекти стилізації хореографії [14,16, 27].

Дослідження Лілії Козинко висвітлює проблеми традиційних форм хореографії та збереження змістовних особливостей народного танцю, Помпа в своїй праці розглядає фольклорні традиції сценічного танцю[29].

В дослідницькій роботі Легкої «Українська народна хореографічна культура ХХ століття» [37], розглянута українська народна хореографія в функціональному, лексико-семантичному, теорико-концептуальному аспектах. Вона досліджувала танець, як частину побуту людини, як незалежний вид мистецтва, як частину драматичного або балетного театрів та, а також в контексті науки та освіти. В своїй роботі вона відмічає інонаціональну складову, зокрема вплив суміжних держав та держав які тим чи іншим чином перебували на наших землях, що збагатило лексику українського народного танцю.

Дослідженням патріотичного виховання дітей та молоді займались такі дослідники, як: Н. Миропольська [44], О. Сухомлинська [57], Г. Розлуцька [54], Н. Дзюба [16], В. Киричок [29] та інші. Сучасні виклики які повстають перед суспільством вимагають категоричних змін, що формуватимуть високий національно-патріотичний рівень молоді.

Такі фахівці, як А. Бойко [6,7], І. Гутник [14, 15, 16] та Б. Колногузенко [33] зосереджують увагу на вихованні дітей та підлітків засобами хореографічного мистецтва, тоді як , О. Жиров [19], Ю. Гурєєв [13] та А. Тараканова [58] розглядають педагогічні аспекти хореографічного мистецтва, про які йтиметься в наступних розділах. Однією з головних проблем дитячих аматорських колективів народного танцю є репертуар, оскільки більшість танців не мають фольклорної основи, тематика і лексика не відповідають загальному віку і технічним можливостям виконавців.

Перші відомості про фольклорний український танець з'явилися в етнографічних дослідженнях П. П. Чубинського, В. П. Милорадовича, М. А. Маркевича, Х. Ящуржинського, Ф. М. Колесси та інших.

1.2. Виховання патріотизму через призму хореографічної культури.

Російські загарбники та радянська влада планомірно і свідомо винищували українські традиції протягом сторіччя, розстрілюючи українську інтелігенцію у Сандормосі та Биківні, спалюючи бібліотеки та національно-культурні фонди. Українська традиційна культура вимирала ще і через урбанізацію: селяни переїжджали у міста і переходили одразу на російську мову, соромлячись свого коріння. Попри цілеспрямоване знищення української традиційної культури як такої, традиційний танець продовжує жити завдяки етнографічним колективам.

Феномен Майдану слугує важливим чинником національно-патріотичного виховання. Він є свідченням жертвності і прагненням до дотримання прав людини та гідності, а також відстоювання загальнонаціональних інтересів. Варто позиціонувати Майдан як унікальне явище у світовій історії мирного колективного протесту українців у відповідь на порушення базових прав людини та громадянина.

За час війни ми неодноразово переконалися, що культура – це не лише про пошук сенсу у мирних обставинах, а й постійна робота з тим, що відбувається тут і тепер. І коли йде війна у всіх її жахливих проявах, то, кажучи словами митця Антона Слепакова, «зараз така червона кривава доріжка культури», тобто культура не відсторонюється від важких тем і далі є нервом суспільства.

Патріотизм – це громадянські почуття зміст якого – любов до Батьківщини, готовність людини пожертвувати собою заради неї, бути відданим народу, пишатися національним культурним надбанням. Данне поняття описує відданість країні, бажання зберегти незалежність, традиції, історію та мову народу, що проживає на її теренах.

За В. О. Сухомлинським: «Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується» [60].

Основні завдання патріотичного виховання конкретизуються в системі певних правил:

- утвердження в свідомості і почутті особистості патріотичних цінностей, повага до культури і історичного минулого;
- виховання поваги до законів, конституції, державної символіки;
- ставлення до солдата, як до захисника вітчизни, усвідомлювати індивідуальні права і свободи та свою патріотичну відповідальність;
- сприяти набуттю досвіду молодим поколінням, умінням визначати форми участі у життєдіяльності суспільства та державотворенні, спроможність дотримуватись законів та захищати свої права, привити їм готовність взяти на себе відповідальність та здатність демократично вирішувати конфлікт;
- формування толерантності до інших народів, утвердження гуманізму, як основи суспільства;
- культивування кращих рис нації;
- виховання чесності, доброти, порядності, справедливості, працелюбності, свободи, спонукання до протидії українофобству, фашизму, сепаратизму та аморальності [60].

Брак патріотичного виховання посприяв викликам сьогодення. Внутрішня інтеграція України була повністю занедбана, ігнорування близького і давнього історичного досвіду стало одною із головних проблем нашої сучасності.

На даний час питання з виховання національного-патріотизму в людях тільки загострюється. Війна вже дуже змінила світогляд багатьох українців, однак проблема все одно залишається.

Наразі, нашому народу треба навчитись самоусвідомленню й самоідентифікації, формувати патріотів з глибоким усвідомленням і розумінням свого громадського обов'язку з готовністю пожертвувати собою задля процвітання своєї батьківщини.

В концепції національно-патріотичного виховання підкреслюється, що форми й методи виховання повинні базуватися на українських народних традиціях та педагогічних підходах. Народний танець має велике значення, оскільки він активно впливає на формування ціннісних орієнтацій та життєвої позиції молодих людей. В ході занять народним танцем розвиваються духовні цінності та патріотичні переконання майбутніх громадян.

Національне виховання повинно базуватися на національних засадах народу, що включають трудові, морально-побутові та художньо-естетичні традиції. Виховання на основі національних цінностей сприяє розвитку патріотичних почуттів, гордості за свою націю та бажання зростати як активний громадянин.

Для усвідомлення та становлення людини, як громадянина, як частини великого народу, потрібно ввести заходи спрямовані на виховання патріотичної позиції, пропаганду національних цінностей, підтримку громадської активності та розвиток віри у власні можливості. Вони відіграють важливу роль у формуванні національно-культурної ідентичності та сприяють зміцненню державності та самосвідомості українського народу. Підтримання кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини.

Патріотичне виховання також потребує проведення заходів, що спрямовані на розкриття і популяризацію національної культурної спадщини, включаючи культурне минуле та сучасні досягнення.

Одним з інструментів національно-патріотичного виховання, який допомагає прищепити молоді відчуття відповідальності перед рідною країною та громадянським духом – є хореографія.

Хореографія – це синтезований вид мистецтва, який безпосередньо взаємодіє з іншими видами мистецтва: музикою, літературою, образотворчим мистецтвом, театр, декоративно-ужиткове мистецтвом та дизайном; вона спонукає до розвитку естетичного смаку, високого мистецького рівня та поваги до традиційного мистецтва.

Саме синтез цих видів мистецтв допомагає найповніше розкрити традиції та культуру для молоді, що і є одним із найголовніших завдань патріотичного виховання.

Народний танець – як один з видів хореографії, який розвивався протягом багатьох століть, має глибокі зв'язки з життям народу, його культурою та традиціями. Цей вид мистецтва передає інформацію про народну історію, звичаї, релігію та соціальні явища.

Пізнання народних танців та стилів дозволяє молодим людям оцінювати та шанувати національне мистецтво, розпізнавати його особливості та відтінки. Це підвищує культурний рівень суспільства та сприяє розвитку та поширенню національного мистецтва в усьому світі.

Через виконання народних танців, молоде покоління пізнає свої традиції, звичаї та історію, що сприяє збереженню та популяризації національної культури. Участь у танцювальних колективах дозволяє молодим людям відчувати себе часткою свого народу, досягнути його особливості та цінності.

Розвиток українського хореографічного мистецтва за роки нашої незалежності породило безліч аматорських та професійних колективів.

Розвиток нашої культури породив безліч аматорських та професійних колективів. Період їх зародження припадає на другу половину 20 століття і продовжується по цей день.

Тривалий час український народ прагнув здобути повагу і проявити себе на світовій арені, щоб увійти до світового духовного простору. Культура України дає можливість виховати естетичний смак, спираючись на минуле і взявши з нього найкраще.

Оцінюючи стан української народної хореографії зараз то можна зрозуміти, що цей жанр не отримав достатньої підтримки від держави, що досить нелогічно адже цей вид мистецтва приваблює неймовірну кількість дітей. Нажаль через такий підхід учасники сучасної хореографії, прикладають менше зусиль, а все через недостатню підтримку і пропаганду народного мистецтва державою, що є основою самоідентифікації.

Хореографічну підготовку можна отримати насамперед у позашкільних навчальних закладах. Головним чинником отримання хореографічної освіти є заклади позашкільної освіти. Стаття 8 Закону України "Про позашкільну освіту" пропонує основні цілі, такі як формування громадянина України; стимулювання вільного розвитку особистості та формування соціального досвіду; виховання патріотизму, любові до України, поваги до національних традицій та цінностей серед вихованців, учнів та слухачів; створення умов для творчого, інтелектуального, духовного та фізичного розвитку учнів, вихованців та слухачів; задоволення освітньо-культурних потреб учнів, вихованців та слухачів, для яких інші освітні структури недостатні; задоволення потреб учнів, вихованців та слухачів у професійному самовизначенні та творчій самореалізації; пошук, розвиток та сприяння обдарованим, здібним та талановитим вихованцям, учням та слухачам..

Сьогодні в Україні мистецька освіта реалізується у:

- спеціалізованих школах естетичного виховання: музичні хореографічні тощо;
- центрах, палацах, будинках творчості.

Хореографія також репрезентує гуртки класичного, народного, сучасного, естрадного спортивного танцю.

Кількість дитячих аматорських колективів народного танцю в Україні продовжує зростати протягом останніх двох десятиліть. У 2002 році, вперше за роки незалежності, хореографи, науковці та діячі культури зібралися в Києві на науково-практичну конференцію «Сучасний стан та перспективи розвитку народного танцю в Україні». У своїй доповіді Л. В. Стасюк зазначив: «В Україні існує близько 20000 хореографічних колективів з різних галузей, різного рівня та різних творчих напрямків; «Школа-студія» П. П. Вірського, ансамбль українського танцю «Україна» (Київ), «Сонечко» (Житомир), «Покуття» (Івано-Франківська область), «Полісянка» (Рівне), «Пролісок» (Кіровоград), «Радість» (Луцьк) та багато тисяч самодіяльних і аматорських колективів. Тисячі аматорських колективів присвятили себе вивченню та популяризації українського танцю» [59].

Національні хореографічні школи в містах з оперними театрами (Київ, Одеса, Харків, Львів, Донецьк, Ніжин) мають багаторічний досвід роботи. Окрім класичних і народних танців, вони освоїли широкий спектр сучасних видів мистецтва, включаючи сучасний танець, бальний та спортивний танець. Яскравими прикладами є дитячий балет «Барвінок» при Одеському хореографічному училищі та дитячий балетний театр при Харківському хореографічному училищі. Така інтеграція традиційних і нових форм розвитку хореографічного мистецтва призводить до появи нових стилів, індивідуалізації творчості та адаптації до сучасних мистецьких потреб. Важливо розуміти, що «осучаснення» українського танцю не повинно призвести до втрати ідентичності.

Деякі колективи, засновані за радянських часів, збереглися. Одним з таких колективів є народний ансамбль танцю «Радість» Вовчанського районного будинку культури, який виник у післявоєнне десятиліття і яким

протягом 48 років керував Василь Хромов, заслужений працівник культури України.

Ще одним таким колективом є Народний ансамбль народного танцю «Горлиця» Міжнародного центру культури і мистецтв. Заснував його Є. Зайцев в 1958 році, відновив у 2002 році В. Білошкурський, з 1919 року художнім керівником колективу є В. Гурський. Ансамбль веде активну концертну діяльність, оновлює репертуар, чим популяризує народний танць.

Активно працює танцювальний ансамбль «Щасливе дитинство» Палацу творчості дітей та юнацтва Харківської області. Ансамбль працює у напрямках класичного, народного та сучасного танцю. Художній керівник Галенко Раїса Олександрівна, заслужений працівник освіти України.

Одним з найвідоміших дитячих ансамблів є «Український подільський», зразковий художній колектив з міста Хмельницького, головним балетмейстером якого є Юрій Гуреєв, заслужений вчитель України. Репертуар ансамблю базується на українському фольклорі та налічує понад 100 номерів. Майже всі танці ансамблю є сюжетними: «Ми родом з України!», «Хмельниччина-моя золота сторона», «Українська красуня Поділля», «Любіть Україну!», та інші тематичні програми.

У період перебудови були створені такі колективи, як зразковий ансамбль «Крапельки» Будинку культури Красноградського району Харківської області. Цей ансамбль очолює Ірина Пилипенко. У репертуарі ансамблю народні танці, «Плескач», «Коробейники», сюжетні та жартівливі «Полушка-панянка», та інші естрадні танці різних видів і стилів. танці.

Народний ансамбль народного танцю «Барвінок» був заснований у 1984 році і в останні роки вважається одним з найкращих дитячих колективів нашої країни. Засновником і керівником є народний артист України П. Бойко. Саме цей дитячий ансамбль створив перший за радянських часів автентичний український репертуар, що складався з автентичного фольклорного матеріалу .

На особливу увагу заслуговує народний художній колектив ансамбль танцю «Україна» Дитячо-юнацької хореографічної студії «Щасливе дитинство» імені Миколи Коломійця в Києві. 1 вересня 1992 року ця студія була заснована Миколою Коломійцем на базі хореографічного ансамблю «Україна»

Зараз директором ансамблю являється О. Побежимова, а художнім керівником О. Яценко. Її постановки відповідають вищому рівню сучасних критерій хореографічної творчості. Репертуар ансамблю складається з таких стилізованих номерів, як «Берегиня», «Коло млину» та інших. Концертна діяльність колективу популяризує українське танцювальне мистецтво, знайомить глядача з нашою культурою.

Ще одним найпопулярніших аматорських колективів України є ансамбль «Сонечко», що базується в Житомирі. Заснований народними артистами Михайлом і Тетяною Гизун.

І таких аматорських колективів і ансамблів тисячі і з кожним днем їх кількість зростає і завдяки їх роботі українські танці не зникнуть, а розвиваються. Професійні ансамблі на високому академічному рівні популяризують українське хореографічне мистецтво.

В 1989 році на конференції ЮНЕСКО, відзначали соціальне, економічне і політичне значення фольклору в культурі сучасного суспільства, чим і було рекомендовано розробити плани організаційних заходів щодо збереження і захисту культури та традицій.

Розвиток хореографічного мистецтва тому в кожній області існують професійні хореографічні колективи, як:

– Високопрофесійні – Національний Заслужений Академічний ансамбль танцю України імені П. Вірського, Національний Заслужений Академічний хор України імені Г. Верьовки, Волинський державний народний хор, Ансамбль народного танцю «Козаки Поділля, Національний

академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія», Закарпатський народний хор та інші;

– Професійні фольклорні такі як: Український академічний фольклорно етнографічний ансамбль «Калина», Київський академічний театр Українського фольклору «Берегиня» та інші;

– Військові ансамблі: Академічний ансамбль пісні і танцю Національної гвардії України, Заслужений академічний ансамбль пісні і танцю Збройних сил України, Академічний ансамбль пісні і танцю Державної прикордонної служби України, академічний ансамбль пісні і танцю Військо-морського флоту України.

Наразі найбільш провідним колективом є Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені П. Вірського, яким з 1980 років керує, Герой України, Народний артист України, Лауреат Національної премії України імені Т. Шевченка Вантух Мирослав Михайлович. Його вклад в розвиток української хореографії дуже великий. Це збереження спадщини П. Вірського, що є неоціненним для патріотичного виховання молоді. Мирослава Михайловича активно працює над поповненням репертуару новими постановками та майстерністю виконавців. Він робить акцент в постановках на чіткі дотримання ліній і відпрацьовані малюнку танцю, а також на чітко відпрацьовану техніку. Це відстежується у роботах: «Український танець з бубнами», «Україно, моя Україно», «Літа молодії», «Карпати», «Волинська полька» та інші, що увійшли до золотої скарбниці української творчості та мають успіх у широкого глядача.

Своє існування в 2002 році починає Академічний ансамбль пісні і танцю «Сіверські клейноди» обласної філармонії в місті Чернігів. За недовгий час існування в ньому було створено декілька мистецьких програм: театралізоване дійство «На Йвана Купала», «Тільки для вас», «Вертеп спільно з «Молодіжним театром» та інші. На сьогодні мета

ансамблю збереження традицій Сіверського краю та залучення молоді до народної творчості через поєднання минулого з сучасним.

Заслужений академічний буковинський ансамбль пісні і танцю почав свою працю в 1944 році в Чернівецькій обласній філармонії. Його керівником став Г. Шевчук, а балетмейстером Г. Дихта, але розширити репертуар зміг балетмейстер Д. Ластівка. Зберігаючи самобутню основу в свої танцях він домігся високого професійного рівню в ансамблі. Під час своєї роботи він втілює такі роботи як: «Парубоцький», «Тропотянка», «Підемо стежкою» та інші. Ансамбль оспівує красу свого краю та робить важливий внесок у відродження української музики та хореографії.

Не менш важливе місце в хореографічній культурі посідає Державний академічний гуцульський ансамбль пісні і танцю. Його заснував Я. Барнич в 1939 році, керівником балетної групи був Я. Чуперчук. Робота балетмейстера-віртуоза гуцульського танцю була дуже продуктивною, він створив понад 100 хореографічних та вокально-хореографічних творів. Серед його робіт існують такі як: «Аркан», «Коломийки», «Великодні хороводи», «Пісня Бескидів» також є постановки і на тему таких пісень як: «Розпрягайте хлопці коней», «Їхав козак за Дунай» та інші. Основою його постановок є поєднання пісні і танцю в одне ціле.

Одним із найвідоміших і на жаль нині не існуючих є Заслужений ансамбль народного танцю «Ятрань» з міста Кропивницький. Керівником ансамблю була дуже відома особистість Народний артист України А. Кривохижа. Досягнення ансамблю – це зразок хореографічного мистецтва.

Його складають такі мініатюри як: «Три діди», «Було колись на Ятрані», «Воротар», «Рушничок» та багато інших.

Мистецтво народного танцю має великий вплив на процеси націоналізації особистості, відрізняючись від інших видів мистецтва. Унікальність полягає у його специфіці та природі, які передають сутність та етнічний код нації.

1.3. Патріотична тема в українського народно-сценічному танці.

Український народно-сценічний танець є мистецтвом, яке візуалізує культурну спадщину та традиції нашого народу, передає унікальність українського народу через рухи танцюристів, символіку та музику. Кожен танець має свою особливу історію та зв'язок з конкретними подіями, регіонами або традиціями.

Українське народно-сценічне мистецтво, вимагає від виконавця значно більшого фізичних та ментальних зусиль. У цьому виді мистецтва важливо поєднати точну техніку з емоційним виразом. Виконавцеві потрібно вираховувати музичний ритм, працювати з просторовими обмеженнями сцени та одночасно відігравати образ через рух та поставу.

Народно-сценічний танець – це вид хореографічного мистецтва в основі якого лежить академізований фольклорний танець, збагачений сценічними та драматургічними законами.

Народні танці, які займають важливе місце в українській культурі, різноманітні за жанрами та багаті на теми і сюжети. Аналіз зібраного хореографічного та музичного матеріалу показує, що існує кілька класифікацій українського танцю за різними ознаками. Наприклад, українські танці диференціюються за регіональною ознакою, на формування якої впливають географічне розташування, умови життя, характер праці, соціально-економічні та культурні зв'язки з сусідніми регіонами. На сьогодні існують різні підходи до хореографічного картографування України, основи класифікації заклав А. Гуменюк, виділивши п'ять регіонів України: центральний, західний, північно-західний, північний та південний [0]. Однак, як свідчать нові етнографічні джерела та теоретичні напрацювання, ця ідея потребує вдосконалення. З одного боку, народна хореографія включає в себе риси традиційно-

побутової культури всієї України – обряди, фольклор, костюми, форми художньої виразності та ін. З іншого боку, існують регіональні особливості в специфічній хореографічній лексиці: характер рухів, манера їх виконання, пісні та музичний матеріал, костюми тощо.

Хоровод – це один із найдавніших хореографічних видів мистецтва ледь не у всіх народів світу. Текст хороводу відображає його зміст, сутність, образ, характер виконання тих хто танцює.

Хороводи в давнину були пов'язані з виконанням певних обрядів, що входили в цикл календарно-обрядових свят, а саме: зустріч весни(веснянки, гаївки тощо), святкування літа(Спаса, Купала та інші), цикл осінніх свят(збирання врожаю), зимовий цикл (колядки, щедрівки). Ці хороводи були дуже різноманітними навіть запозичували елементи з язичницької релігії.

Хороводи поділяються на чітко визначені групи:

- хороводи, які відображають трудові процеси.
- хороводи в яких оспівують природу та різноманітних тварин.
- хороводи, які зображають сімейні та побутові відносини розкривають характер людини в різних ситуаціях [64].

Побутові танці є розвиненою частиною хороводів 3 типу. В них значно ширше зображена тематика та пори виконання, як відомо хороводи водили в чітко визначений час, що і дало їм визначення: обрядові або календарно-обрядові. Побутовий танець виник в результаті деградації поняття та значення поетичного слова через чисельне їх виконання.

Сюжетний танець – новий жанр та більш безперечніший вид розвитку хореографічного мистецтва. Розгорнута лексика, акторська гра набувають глибокого підтексту. В сюжетному танці відображаються конкретні явища довколишнього світу вираженими в народній хореографії. Яскраво виражений національний колорит в народному танці, одразу сприймається, як одне ціле. Танцювальне мистецтво дає нам змогу поринути в певні образи

виходячи з наших естетичних зображень, що дає нам можливість зануритись у щось нове. Сюжетний танець за своєю тематичністю схожий з хороводами, однак вони збагачені більше побутовим танцем.

В кожному історичному періоді нашої держави, починаючи з давньої Русі і до сьогодні, в процесі становлення української державності, структура окремих рухів не просто змінюється, а ще й трансформується одні жанри та народжуються інші.

Лексика танцю є ключовою проблемою, адже вона є найбільш дієвим засобом у відтворенні дійсності. Цей аспект відкриває нам доступ до нових понять, як образність лексики та хореографічний образ. Вони з різних категорій, які не варто було б синтезувати. Без більш широкого осмислення даних понять розібратись в художній структурі танцю та його складових частин неможливо так як і провести її структурно-функціональний, образно-тематичний аналізи.

Образність лексики – це стилістичний прийом, що полягає у використанні слів та виразів з метою створення живописних, емоційно-насичених образів у мовленні. Цей ефект досягається за допомогою поєднання різних мовних засобів, які викликають візуальні, звукові та інші сенсорні уявлення у сприймача мовлення. Образність лексики залежить від контексту, інтонації та загальної ідейної спрямованості тексту. Іноді образність лексики може передавати складні та глибокі значення, які виходять за межі простого словесного вираження. Цей прийом використовується не лише в літературі, а й у різних виданнях мистецтва та побутовому комунікації.

В хореографічному мистецтві рух являє себе не тільки поняття механічно-просторової форми, а в більшому значенні виражально-зображальний засіб в синтезі з відтворення емоцій, почуттів, реакцій на ситуації, дії або стану. Виконання одного руху зумовлене формою переходу в інший, який в свою чергу перетікає в наступний. Таким чином

створюється чітка ритмічна структура, сформованих і систематизованих положень виконавця. Органічність побудови руху, жестів та поз підкреслюються музичним супроводом, який поєднано з художнім образом балетмейстера.

Народна пісня музика є важливим компонентом танцювального мистецтва та культурної спадщини в цілому. Вона відображає традиції, обряди та повсякденне життя народу, що передавались з покоління в покоління. Народна музика та як і танець своєю формою культурно виражає емоції, переживання та цінності народу.

Традиційно народна музика часто відтворюється на традиційних музичних інструментах, які можуть мати своє унікальне звучання та конструкцію.

Хореографічні рухи, жести, пози, віртуозна техніка, обумовлена завданням створенню певного художнього образу. Саме тому ми розглядаємо структурні та художньо-естетичні властивості лексики, сумісно. Навіть концентруємо увагу на образність, жанр та вид, в загальній конструкції постановки.

При перенесенні руху з одного танцю в інший і так само з жанрами, як ми втрачимо його логічність зв'язки з іншими рухами. Такі дії приводять до нівелювання національного характеру та порушення законів жанру.

Процес утворення руху, як правило цілком підкорений роботі балетмейстера, змісту танцю. Зв'язок руху з жестами, положеннями корпусу, позами, підпорядковуються музичному матеріалу, який в свою чергу відповідає задумці балетмейстера.

Детальний аналіз хореографічної лексики твору відкриває перед глядачем широкий спектр виразних засобів, які використовуються хореографом для передачі своєї творчої ідеї. Цей аналіз допомагає розкрити закономірності його художньої структури та дозволяє простежити еволюцію

танцювальної мови через взаємодію між рухами, музикою та сюжетною лінією.

Кожен рух чи жест у танці може мати своє власне значення та емоційне забарвлення, тому аналіз хореографічної лексики дозволяє краще зрозуміти художні наміри балетмейстера-постановника. Він може використовувати фразування, ритм, динаміку та простір, щоб створити танцювальну мову, яка відображає його унікальний творчий підхід та візію.

Завдяки аналізу хореографічної лексики можна також простежити вплив традицій та інновацій на створення балетного твору, а також з'ясувати, як балетмейстер використовує рухи та композицію для розкриття характерів та розвитку сюжету. Таким чином, цей аналіз надає можливість краще розуміти хореографію як виразовий засіб та дійсно відчувати те, що хотів передати балетмейстер через свій твір.

Рухи, міміка, акторська гра – це лиш матеріал для створення образу, головну роль якого грає емоційність, чуттєвість до якихось життєвих ситуацій. Лесика танцю може стати конструктивним образом тільки в тому випадку, коли рухи, жести пози будуть сформовані разом в ритмопластичний мотив, що в подальшому буде основою для створення хореографічних образів.

Хореографічний образ є складним явищем, оскільки включає в себе різноманітні компоненти, які працюють разом для передачі певного внутрішнього змісту. Рух, міміка та позиція тіла виступають лише як матеріал для побудови цієї внутрішньої структури. Головна роль у створенні хореографічного образу відводиться емоційності та чуттєвому сприйняттю конкретної життєвої ситуації або дії. Ця емоційність може бути виражена через вибір певних рухів, їх темп, міміку та взаємодію з простором, створюючи глибокий зв'язок між виконавцем та глядачем. Таким чином, хореографічний образ втілює в собі не лише технічні аспекти танцю, але й емоційну сутність та внутрішній досвід.

Хореографічний образ є складним явищем, оскільки включає в себе різноманітні компоненти, які працюють разом для передачі певного внутрішнього змісту. Рух, міміка та позиція тіла виступають лише як матеріал для побудови цієї внутрішньої структури. Головна роль у створенні хореографічного образу відводиться емоційності та чуттєвому сприйняттю конкретної життєвої ситуації або дії. Ця емоційність може бути виражена через вибір певних рухів, їх темп, міміку та взаємодію з простором, створюючи глибокий зв'язок між виконавцем та глядачем. Таким чином, хореографічний образ втілює в собі не лише технічні аспекти танцю, але й емоційну сутність та внутрішній досвід.

Хореографічний образ – це більш естетична категорія, що передає конкретні та узагальнені сцени життя та інші елементи за допомогою танцю. Балетмейстер створює ці образи, використовуючи фантазію, асоціації та інші художні засоби, щоб створити візуальну та емоційну цінність. Ядро образу полягає не в лексичних термінах, а в його формотворчій структурі, а також в унікальності та гармонії.

Формування хореографічного образу дуже різноманітне та має безліч варіантів. Через особливості різних стадій його становлення методи видозмінюються та по-іншому взаємодіють, артист балету, якому потрібно виконувати цей образ і об'єкта.

Виділяють 3 стадії формування художнього образу:

– *Перша стадія* характеризується впливом життєвих явищ та творів мистецтва. Художню форму цих явищ допомагає побачити музика в яку композитор втілює силою польоту своєї уяви. На цій стадії балетмейстери знайомляться з музичним твором. Назва музики та текст пісні, стають справжнім джерелом подальшого виникнення задуму хореографічного твору і образу.

– *Друга стадія* характерна своєю практичною роботою тобто створити лексику, якою виконавець мав би зобразити свій образ, який

складається з безлічі компонентів. Робота балетмейстера підібрати саме ті рухи, які були б характерні заданому образу та проникнувся почуттями, які передає музична композиція і прагнув найкраще виразити його у постановці.

– *Третя стадія* – це складення готового матеріалу. Ця стадія є завершальним етапом втілення художнього образу в хореографічному творі. Далі залишається тільки перегляд готового твору глядачем та його оцінка.

Окрім хореографічного підходу в створенні образу є ще психологічний. Ж. Новер створив теорію об'єднання, де опираючись на психологічну логіку, пантоміма охоплює зовнішній характер образу, а принцип хореографічної логіки розкриває дія, таким чином перша намагається розкрити зміст другої [50].

Географічне положення України, будучи перехрестям різних культурних впливів, надало національній творчості неповторний характер. Кожен регіон України має свою унікальну традицію, яка відображається у народних звичаях, ремеслах, музиці і мистецтві. Ця різноманітність додає кольору і багатство українській культурі і зробила її особливою й неповторною.

У народному танці пульсують український дух, невичерпна енергія та колорит. Танцюючи, кожен регіон залишав свій хореографічний слід на стежках вітчизняної історії. Виконавці українського народного танцю в душах сіють і плекають зерна патріотизму.

Наша історія тісно пов'язана зі становленням її національної культури. Кожен етап в історії дав свій внесок у творче самовираження українського народу. Вплив інших народів, політичні зміни та соціальні перетворення вплинули на формування національної ідентичності і мистецтва. Ця багатогранність стала невід'ємною частиною унікальності української культури.

Історія України багата на події, які вплинули на формування національної ідентичності. Важливою часткою цього процесу є хореографія, що є мовою поколінь українців. Вона передає інформацію про менталітет, традиції, музику, одяг і звичаї народу, утверджує національну свідомість та виступає важливим аспектом культурного спадкування.

Мова та вірування також грають важливу роль у формуванні національної самосвідомості і традицій. Українська мова, як засіб спілкування, та вірування, що пройняли православними і католицькими традиціями, впливають на характер і тематику народної творчості, що суттєво відрізняються від інших країн та культур. Українська хореографія має глибокі коріння, що випливають з історичних подій та культурних традицій, що склалися на теренах України. Витоки української ідентичності у хореографії знаходяться у глибині століть і є результатом переживань та відображення українського народу своєї спільноти, символіки, цінностей та історичних подій.

Сучасна українська хореографія також запозичила елементи з інших культур, але водночас зберігає традиційні характеристики національного танцю. Вона відображає різноманітність та багатогранність українського народу.

На землях України протягом століть склалися та зливалися різноманітні культури: скіфська, сарматська, гетьманська, козацька, колишніх володінь польських та австро-угорських. Ці культури створювали нетлінний матеріал для хореографічного розмаїття. Вони втілилися у народних танцях, які відображають кольори та настрої народу.

Значну роль у розвитку та популяції народної хореографії зіграло скоморошество, поява якого припадає на 9-10 століття. Діяльність скоморохів утримувало народні традиції, удосконалювало лексику і малюнок танцю, а також техніку його виконання. Однак за кріпосницького права та буржуазії руйнувалась і губилась цінності народного мистецтва.

Пік зросту національної свідомості відбувався в другій половині 19 на початку 20 століття, відзначився він високим інтелектуальним рівнем, інтелектуали представляли український народ як самодостатніх.

Україна двічі за 20 сторіччя намагалась визначитись, як держава. Перша була в 1917-1918 роках і була не вдалою. Друга спроба була в 1991 році, що дала можливість Україні стати незалежною державою.

Загалом розвиток української культури ділиться на 4 етапи, також його можна назвати періодом національного відродження:

1. Національне відродження(1917-1933 роки)
2. Тоталітарне панування соцреалізму(1933-1956 роки)
3. Стихійне піднесення духу національного опору (1956-1987 роки)
4. Національно духовне оновлення(з 1987 року)

Першим етапом було проголошення національної суверенної держави, з повним дотриманням демократії, за для рівності українців і тих народів, що населяли територію України. Період «українізації», який припадає на 1923-1926 роки закінчився для нашого народу трагічно. Тогочасний уряд, почав знищення української культури, переслідування та знищення творчої інтелігенції, що відоме в історії, як «розстріляне відродження».

Другий етап характеризує собою моральний занепад духовної культури, через диктат соціалістичної бюрократії, що в наслідку представлене фізичним і духовним знищенням національної інтелігенції з 1934 по 1938 роки.

Третій етап відродження припадає на період «відлиги» (1956-1961) під час якої відбувається лібералізація політики Комуністичної партії Радянського Союзу, щодо національних культур. В певній мірі покращилась ситуація з мовним питанням, а також перші поштовхи до українізації освіти.

Четвертий етап припадає на 80-ті роки, національна культура зазнає оновлення, що було орієнтоване на загальнолюдські вартості світової культури.

Проблеми розвитку хореографічного мистецтва почалися вирішуватись в кінці 40-вих 20 століття. Створення нового жанру танцювального мистецтва, який назвався «ансамбль народного танцю», стало популярним серед широкого глядача.

Всі ці події спонукали видатних балетмейстерів висвітлювати історичну несправедливість в своїх творах.

В ці часи з'являються балети «Лілея» К. Данькевича, «Лісова пісня» М. Скорульського, «Чорне золото» цікава композиція про шахтарів Донбасу постановник В. Гомолянка, «Хустка Довбуша» балет в якому зображено українськи герой Олекса Довбуш А. Кос- Анатольський та інші.

Наша культура є невичерпним джерелом образності для роботи балетмейстера. Саме яскраві образи українського народу надихають постановники на реалізацію нових творчих задумів. Немала аналітична робота стояла перед митцем, адже для постановки треба глибоко пізнати історичне минуле, літературу та інші матеріали народу. Робота в такому напрямку передбачала собою зв'язок глядача з долею свого народу, втілену через танець.

В танцювальному мистецтві України безліч образів беруть свій початок з літературних джерел Тараса Шевченка, Дмитра Яворницького, Лесі Українки, Миколи Гоголя. Ми знаємо, що до робіт цих авторів часто звертались відомі нам балетмейстери Павло Вірський, Микола Болотов, Олексій Гомон, Анатолій Кривохижа та інші. Особливе місце в постановках цих видатних постановників займали образи запорожців, опришків, козаків.

Завдяки таланту українських хореографів Вірського, Верховинця, Авраменка хореографічне мистецтво прийняло той вигляд, яким ми бачимо його зараз.

Верховинець, як балетмейстер фольклорист, створював роботи насичені різноплановою стилістикою, що показувало багатогранність українського народного танцю. Також він мав на меті створення міцної теоретичної основи для вивчення хореографії написавши «Теорію українського народного танцю» [8].

Авраменко, займався збором і розповсюдженням українського народного танцю, підтримавши діяльність свого наставника Верховинця. Завдяки його довготривалій гастрольній діяльності він популяризує українське танцювальне мистецтво по світу. У своїй постановочній діяльності Авраменко прагнув відповідати всім принципам школи свого вчителя. Згодом у 1929 році він засновує школу українського народного танцю в Нью-Йорку, а в 1946 році видає підручник «Українські національні танки, музика і стрій» [4].

Ще одною важливою постаттю у розвитку української танцювальної культури був Вірський. Він прагнув до збагачення і насичення танців різноманітністю і виразністю танцювальної мови.

Мистецтво Павла Вірського це створення безлічі найрізноманітніших емоційних барв. В його постановчій роботі звичні й відомі рухи набувають нового колориту і виразності. Павло Павлович за час своєї роботи створив 100-ні номерів, які вражали глядачів своєю яскравістю, проникливістю, ліричністю. У роботі з хореографічним образом йому не було рівни. В своїх хореографічних постановках та мініатюрах він заворожив глядача глибиною тем, естетичністю і різноманітністю образів.

Фольклорність творчості Павла Вірського переплітається з багатим гумором програми: «На кукурудзяному полі», «Повзунки», «Чумак», «Колгоспна полька» та «Колгоспне весілля». Однак в основі творчого

імпульсу хореографа лежить любов до Батьківщини. Людина і час - ось головна тема митця. Людина з усіма її інтроспекціями - героїчними, ліричними, сатиричними – це також тема Вірського. Творчість Вірського вчить людей розуміти красу, розвивати свої естетичні почуття, облагороджувати свою душу і глибоко любити свою Батьківщину.

Театралізуючи танець, Вірський втілює у життя власне концептуальне бачення загальної тематичної картини з великою сценічною та хореографічною видовищністю, додавши мистецькому твору драматизму й образності, які раніше були відсутні в народних танцях. Це, по суті, стало свідченням появи нового народного танцю-драми. Яскравий, артистичний і образний репертуар свідчить про творчу силу художнього колективу хореографа-новатора. Різноманіття його творчості відобразило еволюційний зсув академічного танцю в бік його новітнього втілення: постановки варіюються від малих форм – танцювальних мініатюр Структури, що утворюють жанр, були і залишаються однією з ключових ланок, що призвели до народження і формування хореографії сценічних персонажів і театральної образності. Створивши неперевершений взірць української народної хореографії, автор зробив крок у майбутнє й окреслив напрямок розвитку найбільш досконалих танцювально-сценічних форм, притаманних традиційному народному хореографічному мистецтву й театру танцю.

Українська хореографія має глибокі коріння у народних обрядах і традиціях, таких як весільні церемонії, свята, релігійні обряди, жнива та інші. Танці стали невід'ємною частиною життя українців, вони об'єднували та дозволяли виразити радість, горе, любов, національну гордість та солідарність. Прикладами служать такі хореографічні постановки:

Найбільш відомим і популярним на світовій хореографічній сцені українським танцем, визнаним зовнішньо-етнографічним атрибутом нашого народу, є гопак. Гопак відображає селянське життя та традиції. Він

характеризується енергійними стрибками, широкими розправленими руками і поступовим збільшенням темпу. Цей танець виражає силу, витривалість і радість українського народу.

Козацтво має особливе значення в українській історії та культурі. Танці, що відображають козацьку традицію, включають в себе характерні елементи, такі як стройовий похід, бойові постановки та символічні рухи зі зброєю. Ці танці передають героїзм, мужність та духовність козацького руху.

Українські весільні традиції є багатими та різноманітними. Весільні танці, які виконують під час урочистостей, відображають веселий та радісний настрій. Такі танці характеризуються складними ритмічними рухами, перехресцями рук та елементами партнерського танцю. Вони відображають важливу роль сім'ї та громади в українській культурі.

Танець «Аркан» відображає давню традицію жнив українського народу. Рухи виконуються зі специфічними реквізитами, такими як коси та снопи збіжжя. Танець «Аркан» передає важливість та шану до землі, її плодючості та праці селян.

Важливим моментом у витоках української ідентичності в хореографії є роль національних героїв та легенд, таких як Богдан Хмельницький, Тарас Бульба, Іван Мазепа, Петро Дорошенко тощо. Їхні історичні подвиги та сила характеру втілені в рухах танцюристів, які передають їхні емоції та мужність через хореографію.

Українське хореографічне мистецтво має глибокі історичні коріння, які сягають навіть первісних езотеричних культів та магічних обрядів. Етнографи та історики відзначають, що у цих стародавніх обрядах танець існував в унікальній сполученості з іншими видами мистецтва. Це була справжня синкретична єдність, де танцювальні рухи виконували важливу роль.

З плином часу, танець втрачав своє первісне ритуальне значення і здобував все більш естетичне забарвлення. Танцюристи перетворювали свої рухи на художні засоби вираження своїх думок, почуттів та емоцій. Такі рухи ставали справжньою мовою жестів і рухів, що передавала непередбачувану енергію та красу.

Народні традиції відображають душу і культурний доробок народу. Вони є живими пережитками минулого, що передаються від покоління до покоління. Традиції впливають на формування особистості та національного світогляду, допомагають зберегти національну ідентичність. Українські традиції характеризуються своєрідними звичаями, обрядами, піснями й танцями, які були сформовані протягом віків. Вони відображають життя та побут українського народу, їхні звичаї та релігійні переконання. Кожен обряд або танець мають свої символічні значення, що збагачують історію та культуру України. У народному танці пульсують український дух, невичерпна енергія та колорит. Танцюючи, кожен регіон залишав свій хореографічний слід на стежках вітчизняної історії. Виконавці українського народного танцю в душах сіють і плекають зерна патріотизму.

Таким чином, хореографія стала одним з ключових аспектів культурної спадщини України, відображенням її історії, традицій та національної ідентичності. Через призму історії хореографія втілює у собі багатий національний дух та допомагає зберегти його для майбутніх поколінь.

У національній культурі України особливу роль має народний костюм. Він відображає традиційне зодчество, майстерність та гармонію кольорів. Народний костюм є не тільки одягом, а й символом національної гордості та покликання показати єдність українського народу. Наприклад, візерунки на костюмах можуть відображати традиційні українські орнаменти, які мають глибокі сакральні витоки та сприймаються як символи краси, родючості та щедрості життя.

Крім того, українські народні пісні відіграють важливу роль у збереженні культурної спадщини. Вони передають емоції, думки, життєві цінності українців. Народні пісні зберігають у собі мудрість минулих поколінь та втілюють глибоке почуття солідарності та єдності народ.

Національні танці розповідають історії про працю, свята, кохання, боротьбу та багато іншого. Вони сповнені життєвої сили та виявляють національну гордість і самобутність українського народу. Кожен рух, жест чи вираз обличчя має свій власний сенс і символіку, яка передає певне повідомлення або емоцію.

Одними з найпопулярніших ідей для сюжетних танців є героїчна тематика, героїчні вчинки воїнів, історичні події тощо.

Історико-героїчна тематика була найпопулярніша серед митців хореографічного мистецтва, образи козаків породили масу нових хореографічних творів «На Січі Запорозькій» В. Михайлова, «Військові ігри й танці Запорізького війська гетьмана Богдана Хмельницького» Д. Яворицького, «Запорожці», «Вільний козак» Л. Калініна. Образи козаків у цих картинах втілюють в собі не тільки веселих і грайливих чоловіків, але й мужніх воїнів, які непохитні в своїй рішучості, готові виконати любий наказ та здолати ворога своїм бойовим поривом.

Втілення козаків в цих таких постановках узагальнює образ героїчного українського воїна і справжнього чоловіка. Мужність, суворість, стійкість викликають почуття виконання громадського обов'язку перед батьківщиною.

О. Гомон не був винятком у справі відтворення історичних образів минулого. Його постановка «Опришки», яку він створив в Державному заслуженому ансамблі «Донбас», присвячена всім героям повстання у Галичині, Прикарпатті, Закарпатті, Покутті в 15-19 століттях.

В своїй постановці він втілює образ народного героя Олекси Довбуша кожен жест, рух, погляд виконавців виявляють собою публіцистичну загострену думку постановника.

Картин боротьби сценічних образів героїв Карпат залишаються актуальними й сьогодні. Їх прагнення до свободи й незалежності характеризували український дух, який був притаманний і козакам, але це притаманна риса не тільки цим художнім образами, а й всьому українському народу в цілому.

Найпоширенішим і всім відомим є образ грайливого, вольового, дотепного козака. Постійне збагачення лексики народно-сценічного танцю, та зберігаючи національний характер, художній образ в танці сповнюється емоційністю, набуває більш вишуканої манери.

Найвищий рівень розвитку сюжетного танцю був досягнутий завдяки професійним хореографам, які використовуючи оригінальний фольклорний матеріал та поєднуючи його з найвидатнішими досягненнями класичної хореографії, створили унікальний український народно-сценічний танець і національний класичний балет.

Нова професійна епоха у розвитку українського хореографічного мистецтва була підготовлена важкою й сумлінною працею вітчизняних фольклористів та етнографів, які збирали й вивчали українські фольклорні танці в усіх регіонах нашої країни.

У своїй творчості, видатний балетмейстер Павло Вірський, учень В. М. Верховинця, зумів майстерно поєднати два протилежні підходи до сценічного танцювального мистецтва. Його робота стала символічною сполучною ланкою між В. Авраменком і С. Лифарем, завершивши «золотий трикутник» композиційної моделі української національної хореографії: «Авраменко - Лифар – Вірський», як висловився Т. Кохан» [38].

Загальним фактором, який об'єднував цих унікальних, несхожих один на одного митців, було їхнє експресіоністичне відчуття – суттєва риса українського менталітету.

Незважаючи на століття існування та багаті, виховані часом традиції народної хореографічної культури, до XIX століття не було серйозних спроб вивчення та систематизації цих незамінних надбань.

Досліджуючи побут і звичаї населення України, вчені розглядали хореографічну фольклорну традицію, в основному, як складову частину народних обрядів.

Етнографи і фольклористи внесли значний внесок у розвиток національного народно-сценічного танцювального мистецтва. Завдяки їхнім творчим зусиллям були закладені теоретичні основи цього мистецтва. Молодий український професійний театр відіграв важливу роль у пошуках практичних форм і художніх засобів втілення фольклорного танцю на сцені.

Українська традиція продовжує жити попри війну. Динамічний розвиток сучасного хореографічного мистецтва відтісняє народний танець на задні плани. Сучасна молодь частіше обирає нові жанри сучасного танцювального мистецтва. Але такий динамічний розвиток хореографії відкриває нові можливості для постановника. Такий підхід може збагатити нові композиції цікавим змістом, більшими можливостями вираження образу. Стала система технічності та пластики в танці постійно знаходить нові підходи та прийоми. Трансформація народного танцю під впливом стилістичних особливостей сучасної хореографії набуває нового сенсу, видозмінює та робить народні композиції цікавішими.

Стиль – це сукупність характерних ознак, особливостей, які властиві чомусь.

Стилізація – це надання твору мистецтва характеристик певного стилю, особливостей або манери.

Стилізація народного танцю – це обробка фольклорного матеріалу до рівня сучасних тенденцій.

Синтез українського народного танцю з сучасними напрямками є досить цікавим та видовищним способом розвитку. Притаманні кожному регіону України манери і стилістичні особливості та збереження їх у хореографії ставлять перед балетмейстером важку задачу, більшість, яких не дотримуються принципів стилізації, а саме збереження народної традиції, пошук нових ідей для реалізації та залучення глядача до вивчення нашої культури, формувати та підвищувати загальний рівень зацікавленості глядача.

Стилізовані твори, часто створюються в якості супроводу до виконання пісень, як їх ще називають «підтанцівки» і зазвичай вони є безсюжетними. В даний час прослідковується тенденція, що хореографічні колективи, які співпрацюють з співаками починають не обмежуватись звичайними постановками, а створюють більш масштабні композиції. Так ми почали частіше зустрічати «підтанцівки» з сюжетом і кульмінацією, де танець набирає значення. З подальший розвитком цього напрямку на танцювальних конкурсах і фестивалях стилізація стала окремою номінацією, яку доцільно було б назвати головною особливістю, яка базується на збереженні фольклорного мистецтва, в такій формі, а також здатності до створення динамічнішого номеру з відчуттям національних особливостей.

Широкий спектр форм вираження сучасної хореографії – це інструментарій, який постановник може використовувати для обробки рухів. Вибір напрямку сучасної хореографії може використовувати технічну основу джазового танцю, модерну, контемпорарі.

Одним із аспектів стилізації народного танцю – це музика. Часто використовують традиційні мелодії, але вони можуть бути оброблені або

аранжовані під сучасний лад. Крім того зараз існує багато композицій створених з народними мотивами, що допоможе в роботі з стилізацією.

Стилізація костюму грає теж важливу роль. Вони можуть інтерпретуватись народними або сучасними версіями з використання окремих традиційних елементів. Не слід забувати і про використання кольорів, прикрас, що використовуються в певних регіонах. Костюми створені доповнювати хореографію та дати виставі атмосфери і автентичності.

Не менш важливим аспектом в постановці є використання декорацій та реквізиту, проте в деяких випадках їх використання занадто перенасичене. Керівники вважають, що так вони піднесуть свій ансамбль на новий рівень.

Окрему увагу слід надати доцільності використання віртуозних рухів, акробатичних елементів або трюкової техніки народного танцю. На сьогодні найбільшу увагу приділяють розвитку віртуозного володіння танцювальними трюками та елементами, тому ансамблі і балети дивують глядача виконанням технічно складних рухів. Однак надмірне їх виконання лишає постановку забарвлення та оригінальності, які притаманні народним танцям, тому її застосування має бути правильно сформоване в музичному та змістовому контексті.

В створенні сучасних хореографічних творів виникає проблема з встановленням засобів обробки фольклору його збереження при перенесені на сцену. Модифікувати та обробити можливо всі структурні елементи: музику, лексику, сюжет, образність. Все це поступово розвивається і набуває нового колориту, хореограф виходячи із власного бачення і власного творчого підходу при наявності достатніх знань може створити новий шедевр і заохотити інших до участі в популяризації українського народного танцю.

Також багато хореографів допускають помилок при постановці сучасних рухів під псевдонародні (псевдофольклорні) пісні та мелодії. В таких випадках лексика народного танцю повністю змінюється, або взагалі прибирається, костюми мінімалізуються і стають далекими від фольклорної обробки. Тому постановники мають розуміти основні вимоги до постановки таких номерів, а саме:

- сучасне творче інтерпретування фольклорного матеріалу;
- знання законів стилізації;
- надання народному танцю сучасності;
- впровадження інноваційних методів, що наблизять глядача до народної культури;
- шукати нові форми та відомості сучасного і народного мистецтва.

В даний час нам для збереження національної культури нашої творчості і донесення культурних надбань України треба стилізація. Вона удосконалює танець наповнює його новим змістом та стає зрозумілим кожній людині.

На допомогу розвитку, як народного, народно-сценічного, фольклорно, стилізованого танцю приходять конкурси та фестивалі. В них приймають участь в своїй більшості аматорські колективи, а іноді зустрічаються і професійні.

Фестивалі – це події, які не лише сприяють міжкультурному обміну, але й впливають на рівень розвитку суспільств та окремих людей. Фестивалі бувають від міжнародних до міських, проходять у приміщеннях, у парках та на площах і збирають великі натовпи людей.

Вони відіграють важливу роль у популяризації культури серед населення. В Українському академічному тлумачному словнику зазначено: «Фестиваль – широкомасштабне святкування досягнень у галузі музичного, театрального, кіномистецтва, естради, літератури» [65].

Конкурси та фестивалі можуть спеціалізуватися на певному виді мистецтва або об'єднувати різноманітні мистецькі твори. Як якісний спосіб презентації мистецьких досягнень у музиці, живописі, літературі, театрі, естраді, цирку і танці, фестивалі розглядаються як особлива можливість для культурного обміну та розширення мистецьких горизонтів глядачів та учасників фестивалю.

Таким чином, творчі фестивалі займають особливе місце у сфері соціокультурної діяльності та характеризуються високим ступенем важливості у сфері суспільних, індивідуальних та міжнародних відносин.

Тому вони мають постійну присутність у всіх відомих культурах. Проаналізувавши соціокультурну сферу можна дійти до висновку, що фестиваль можна розглядати з функції міжкультурних комунікацій.

Глобальний характер творчого процесу мистецького виробництва, таким чином, є частиною культури і визнається однією з характеристик мистецьких фестивалів. У соціокультурній сфері він набув статусу міжнародного культурного зібрання, де відбувається масштабний культурний обмін і взаємовплив. Наприклад, хореографи однієї країни чи регіону можуть запозичувати танцювальні ідеї у хореографів інших країн і, образно кажучи, асимілювати їх у власну сферу сприйняття та культуру. Крім того, такі події дозволяють різним країнам об'єднатися на єдиній культурній платформі та створити власний мистецький продукт високої культурної цінності.

Фестивалі мистецтв виконують історичну функцію зіткнення з часом. На кожному фестивалі мистецтв перетинаються культурні епохи, встановлюються зв'язки між сьогоденням і минулими століттями. Фестивалі мистецтв ніби пробуджують дух творчості, прагнуть зрозуміти культурні традиції та їхні зміни в сучасності, відновлюють історичні форми культури. Повсюдне поширення фестивалів мистецтв як особливих соціокультурних подій підтверджується Всесвітнім фестивальним рухом. Історична функція

служує своєю нішею, що містить у собі функцію збереження та нагромадження культурних цінностей і здобутків, а також слугує вихованню, навчанню та розвитку кожної людини в суспільстві загалом.

Як відомо, фестивалі різного рівня чинять формувальний вплив, оскільки народні танці широко використовуються для виховання патріотизму в молоді. Виконавці та глядачі, беручи участь у відтворенні народних звичаїв, ніби впливають на підвищення культурного рівня. Взаємодія школярів із різних регіонів України та з-за кордону також позитивно впливає на такі заходи. Така ситуація змушує українців висловлювати свою національну ідентичність. Фольклорно-етнографічні фестивалі передають неповторний колорит різних регіонів та окремих етнічних груп України. Традиційна духовна та матеріальна культура (пісні, музика, костюми, ритуали та звичаї) відображається в народних танцях. Дитячі фольклорні фестивалі виховують етнічні та патріотичні почуття, формують художньо-естетичні смаки. Основи фольклору зберігаються у творчості сучасних хореографів, що простежується у специфічних регіональних танцювальних термінах. Однак він часто змінюється під впливом класичного та сучасного танцю. Така стилізація проводиться для популяризації народних танців і виконавського мистецтва, які представляються на конкурсах і фестивалях.

Всеукраїнський фестиваль конкурс народної хореографії імені Павла Вірського є яскравим тому прикладом. В конкурсі приймають участь тисячі колективів зі всієї України, виставляючи на ньому найрізноманітніші танцювальні номери.

Існують такі фестивалі як: «Веселкова Терпсихора», метою цього конкурсу є збереження та розвиток народного танцю, традицій і фольклору, «Чисті роси» він проводиться в Чернівецькій області між загальноосвітніми і позашкільними закладами освіти, його завданням є патріотичне виховання молоді, «Яскрава країна», проводиться в місті Ужгород, основною метою

конкурсу є ознайомлення дітей з інших регіонів з культурною спадщиною Закарпаття

Ці масштабні заходи слугують підтримують розвитку нашої культури, завдяки ним народний танець ще досі любляють вихованці, закладів освіти. Розвиток цього напрямку потребує дуже плідної роботи з державою, за для подальшої популяризації народного мистецтва та вихованні і розвитку молодого покоління.

Висновки до першого розділу.

У результаті дослідження теоретико-методологічних засад виховання патріотизму через призму хореографічного мистецтва, стає очевидним, що хореографічна культура є не лише засобом фізичної самореалізації, а й потужним інструментом для формування та зміцнення патріотичних цінностей у суспільстві. Вплив хореографічного мистецтва на формування патріотизму виявляється через втілення національної спадщини, популяризацію українського народного танцю та створення нових, сучасних образів на його основі. Дослідження показує, що активна практика використання хореографічних засобів сприяє глибшому осмисленню та усвідомленню української ідентичності, єдності та культурного багатства. Таким чином, враховуючи зазначені факти, можна стверджувати, що хореографічне мистецтво відіграє значущу роль у вихованні патріотизму та формуванні національної свідомості, що вимагає подальших наукових досліджень та практичних застосувань в освітній та культурній сферах.

РОЗДІЛ 2. ХУДОЖНЬО-АНАЛІТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ЗАДУМУ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ПОСТАНОВКИ «КОЗАЧІ ЛІТА»

2.1. Обґрунтування вибраної теми. Лібрето.

Історія України показує нам постійне спроби принизити та знищити українську традицію, культуру та і народ в цілому.

Згадуючи події минулих століть можна побачити яскраві тому приклади, а саме: будинок «Слово» в Харкові та інші митці «розстріляного відродження», розкуркулення, Голодомор, заслання Кирило-Мефодіївського товариства, кріпацтво, переслідування, катування та вбивство українських культурних діячів, науковців, представників української інтелігенції та інші спроби зламати волю нашого народу.

Дух свободи не зламний, завжди є ті хто захищають його словом або зі зброєю в руках. Різні часи народжували різних героїв: козаки, воїни Української повстанської армії, Української народної республіки, опришки.

Саме тому для висвітлення духу наших героїв головною темою постановки вибрано зображення життя козака-воїна, коли він стоїть на захисті Батьківщини.

Натхненням для постановки «Козачі літа» стала танцювальна композиція «Сіверська старшина», В. Вітковського поставленої в Народному ансамблі народного танцю «Горлиця».

Даний танець має передати глядачу через образи козаків, те чим зараз живуть наші хоробрі захисники, що вони думають, що їх мотивує перемогти в цій страшній війні.

Не дивлячись на те, як об'єднався наш народ в ці тяжкі часи, багато хто почав забувати, як тяжко нашим військовослужбовцям на лінії зіткнення, що вони завжди будуть потребувати нашої підтримки, за блага держави та кожного з нас.

Лібрето.

Сутеніло, сходили зорі. Четверо козаків, які служили в одному полку, розпалили багаття та сіли відпочити після довгого переходу.

Трохи перепочивши, один з козаків почав підбадьорювати інших до танцю. Кожний з козаків почав демонструвати своє вміння, завзятість, запал в танці.

Після запального танцю двоє друзів розповіли історію, як з своїми товаришами парубкували в рідному селі.

Третій козак пригадав зустріч з своєю коханою дівчиною, яка згодом стала його дружиною. Інші побратими з заздрістю слухають та дивляться.

Останній козак розповів про війну і ратне братство, яке згуртовує побратимів та налаштовує на захист родини і краю.

Але сурми знову кличуть, і козаки взявши зброю вирушають в похід.

2.2 Вид. Форма. Жанр. Ідейно-тематичний аналіз.

Вид: український народно-сценічний танець.

Форма: Хореографічна сюїта.

Жанр: соціально-побутовий, героїчний

Тема: розповідь про важливість досягнення спільної мети не зважаючи на індивідуальні особливості кожного.

Ідея: заклик до єднання заради спільної мети; закликати кожного залишатися собою не дивлячись на спільну проблему.

Над завдання: закликати націю до об'єднання за ради спільної мети не дивлячись на індивідуальні проблеми.

Драматургічна побудова танцю:

Експозиція: Сутеніло, сходили зорі. Четверо козаків, які служили в одному полку, розпалили багаття та сіли відпочити після довгого переходу.

Зав'язка: Трохи перепочивши, один з козаків почав підбадьорювати інших до танцю. Кожний з козаків почав демонструвати своє вміння, завзятість, запал в танці.

Розвиток дії: Після запального танцю двоє друзів розповіли історію, як з своїми товаришами парубкували в рідному селі.

Третій козак пригадав зустріч з своєю коханою дівчиною, яка згодом стала його дружиною. Інші побратими з заздрістю слухають та дивляться.

Кульмінація: Останній козак розповів про війну і ратне братство, яке згуртовує побратимів та налаштовує на захист родини і краю.

Розв'язка: Але сурми знову кличуть, і козаки взявши зброю вирушають в похід.

2.3 Шляхи та методи реалізації творчого задуму. Сценарно-композиційний план.

Епізоди	Виконавці	Світло	Реквізит	Музичний матеріал	Хронологія
<p>1. «Як козаки відпочивали»</p> <p>Вечоріє, сяють зорі, четверо козаків після довгого переходу влаштували привал, розпалили багаття, та після вечері, вирішили потанцювати, а після розповісти яскраві історії з життя.</p>	4 хлопців	Вмикається вогнище, Концентрування світла на артистах	Вогнище	Без музики	00:00 – 01:10
<p>2. «Колись на хуторі»</p> <p>Двоє друзів розповіли історію, як з своїми товаришами парубкували в рідному селі.</p>	6 хлопців	Денне світло	Бубни	Народна музика «Бубнарські перегуки» – аранжування оркестру Академічного	1:10-3.08

				фольклорно-етнографічного ансамблю «Калина».	
3. «У вишневому саду» Інший козак розповів історію свого кохання, як він залицявся до молодій дівчині, яка і стала його дружиною.	Хлопець і дівчина	Приглушене світло з прожектором		Українська народна пісня «Ой, дівчина горлиця».(мінус)	3:08-4:57
4. «Козачий марш» Останній козак розповів про війну і ратне братство, яке згуртовує побратимів.	6 хлопців	Приглушене червоне світло	Шаблі	Бойовий марш «Голова» – аранжування оркестру Академічного ансамблю пісні і танцю Національної гвардії України.	4:57-5:47

2.4 Характеристика дійових осіб.

Четверо козаків, що разом пройшли «вогонь і воду», мали свої індивідуальні особливості. Вони не знали один одного доки не потрапили до козацького війська. Не дивлячись на різницю в характері, віці та життєвих цінностях, бойове братство зробило їх друзями.

В постановці першими розповідають свою історію, двоє давніх друзів, які підтримавши один одного пішли до війська козацького. Вони представлені, як дуже веселі, кумедні, повні сил та енергії зовсім молоді хлопці. Їх розповідь біля вогнища, підкріплює ці факти. Яскравим спогадом молодиків стали забави та бешкетування в хуторі де вони жили. Молоді козаки, заводили натовп, мали багато друзів і не було ні одної людини в країнах, які б їх не знали.

Інший козак був трохи старше за двох друзів, мав кохану жінку, яка його чекала, був серйознішим. Його історія про залицяння до коханої ним дівчини, що стала його дружиною. Це показує, що він романтик, цілеспрямований, уважний, пристрасний, серйозний в свої намірах та настирний. Виділявся він і зовнішністю, мав короткі темні вуса, носив сіру шапку.

Останній козак був старшиною, він вже давно мав жінку дітей, був статним, мав широкі і трохи сиві вуса, носив чорну папаху, ходив з закованими рукавами в тяжких чоботах з пряжкою, був більш досвідченим, мудрим, переживав за кожного з своїх побратимів. Він уважно слухав історії молодших, але з віком він мав багатший досвід, чим і поділився з іншими. Цим він акцентував, що якими б ми різними не були, є те, що нас об'єднує і дає сенс іти далі.

Хлопці з епізоду «*Колись на хуторі*» грайливі, веселі, шумні звичайні козачки, які завжди раді були пошуміти.

Артистка з епізоду «*У вишневому саду*» висока, сором'язлива, красива, тендітна дівчина, що боїться показати козаку своє кохання до нього.

Хлопці з епізоду «*Козачий марш*» мають суворий, гордий вид, холодний погляд, важко ходять, характерні військовим.

2.5. Музичний матеріал, його особливості.

Перший епізод виставлений в основному без музики, грає програш на народних інструментах.

Другий епізод запальна музика народних інструменті аранжування оркестру Академічного фольклорно-етнографічного ансамблю «Калина», «Бубнарські перегуки».

Третій епізод музика з пісні «Ой, дівчина горлиця».

Четвертий епізод перша частина мініатюри гра на тулумбасах друга частина запальна, бойова, аранжування оркестру Академічного ансамблю пісні і танцю Національної гвардії України «Голова»

2.6 Опис костюмів.

Костюми головних героїв:

1. Костюм першого козака (найстаршого): біла вишиванка з червоним орнаментом (горловина не підв'язана) з закоченими рукавами, чорні широкі шаровари, широкий червоний кушак, чорна папаха, накладні вуса, сірі чоботи на каблуку зі шпорами.

2. Костюм другого козака: вишиванка з червоним орнаментом (підв'язана біля горла) з опущеними та застібнутими на гудзик рукавами, червоні шаровари, синій кушак, сіра шапка, червоні чоботи.

3. Костюм третього і четвертого козака (друзів): чорні папахи, рубаша з мішковини з закоченими рукавами, червоні шаровари, червоний кушак червоні чоботи.

Костюми другорядних персонажів:

1. Костюм дівчини з танцю «У вишневому саду»: чорні чоботи, плахта, вишита сорочка, пояс, коралі, стрічка(бант) і коса.

2. Костюм хлопців з «Колись на хуторі»: червоні чоботи, червоні шаровари, сині кушаки, вишиті сорочки, бубни.

3. Костюми в козачому марші: такі, як в головних героїв та артистів з «Колись на хуторі», та шаблі.

Висновки до другого розділу.

У другому розділі кваліфікаційної роботи з пояснювальною запискою подано обґрунтування вибору теми, її ідейно-тематичний аналіз української народно-сценічної постановки «Козачі літа». Досліджена основна тема постановки, досягнення цілей незважаючи на індивідуальні особливості людини, показано що не зважаючи на це ми повинні боротись за спільну ідею.

Хореографічна постановка створена на основі епічної військової тематики з використанням героїчних образів козаків

Розписано сценарно-композиційний план, він містить в собі всі деталі до кожного епізоду. В ньому вказані назви епізодів, кількість учасників, використання світла, реквізит.

Висновки.

Відродження та виховання патріотизму, духовних цінностей наразі набуло найбільшого значення. На формування національної танцювальної культури впливають соціально-економічні та історико-культурні умови. Українські народні танці демонструють високий творчий і духовний потенціал, робить унікальними та популярними на світовій культурній арені.

Розвиток культури та творчоті приведе до нових відкриттів. В першу чергу мистецтво сприяє розв'язанню проблеми формування особистості та підтримує патріотичний дух нації.

Проаналізовано методи способи та напрями розвитку хореографії.

Стилізація, як один із видів народно-сценічного танцю дає можливість проявити свою індивідуальність. Її розвиток сприяє збереженню і створенню нових форм роботи з українським фольклором. Вона сприймається віртуозним обігруванням жанру, завдяки цьому твір набуває сучасності, але водночас передає національний колорит.

Процес стилізації навчає спостерігати, розкривати та розвивати власне естетичне бачення, систематизувати, узагальнювати, порівнювати.

У даній кваліфікаційній роботі було досліджено та проаналізовано проблеми виховання патріотизму через призму хореографічного мистецтва. Результати дослідження свідчать про важливість використання хореографії як засобу формування національної свідомості та патріотичних цінностей у суспільстві. Під час аналізу було показано, що хореографічне мистецтво дозволяє не лише втілити культурну спадщину, а й сприяє підтримці та збереженню історичних традицій. Крім того, стверджується, що хореографічна культура має великий потенціал для виховання почуття національної гідності та об'єднання суспільства навколо спільних цінностей. Отже, висновки даної роботи роблять акцент на важливості

вивчення та застосування хореографічних засобів як чинника виховання патріотизму та утвердження національної ідентичності.

Визначено поняття національний патріотизм.

Охарактеризовано роботу сучасних хореографічних колективів.

Список використаних джерел.

1. Kaliievskiy K. National patriotic education of choreographers at higher education. – Humanities science current issues. 2023. Vol. 2, no. 60. – P. 78–83. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-2-11> (дата звернення 09.22.2023)
2. Piterska O. Artistic image as a central category poetics. – Philological Studies. 2020. № 32. – С. 49–53.
3. Savchyn L., Samokhvalova A. Ukrainian Folk Dance in Modern Interpretation by Youth: Contemporary Historiography from the Ethnic Perspective. – Artistic Culture Topical Issues. 2021. № 17(2).
4. Авраменко В. Українські національні танки, музика і стрій, Нью-Йорк, 1946.
5. Академічний ансамбль пісні і танцю України Державної прикордонної служби України URL: <http://ansdpsu.com.ua/> (дата звернення 09.22.2023)
6. Бойко А.Е Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді, 2013
7. Бойко О.С. Народний танець: перспективні напрями дослідження. – Вісник КНУКіМ. 2013. № 29. – С. 18–22
8. Верховинець В, Теорія українського народного танцю, 1968.
9. Василенко К. Ю. Лексика українського народно-сценічного танцю. К.: Мистецтво, 1971. 142 с.
10. Верховна Рада України Про Стратегію національно-патріотичного виховання URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>
11. Вірський П. П.: життєвий і творчий шлях, упорядковано Ю. В. Вернигор, Є. І. Досенко, – Вінниця: Нова Книга, 2012. – 320с.
12. Гречиха В. Патріотична пісня як невід’ємний елемент національної свідомості українців. – Закарпатські філологічні студії, 2019, Т. 2, № 9.
13. Гурєєв Ю. «Бесіди про танець», 1996.

14. Гутник І. До проблеми стилізації народного танцю. Збірник наукових праць «Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури». – К.: НАКККіМ, 2009. № 22. – С. 251–257
15. Гутник І. Основні принципи роботи над стилізацією народного танцю. Теорія та методика викладання фахових дисциплін: зб. наук.-методич. пр. кафедри народної хореографії КНУКіМ. – Київ: ТОВ «Видавничий будинок “Аванпост-Прим”», 2014. С. 11–21.
16. Гутник І. Постановка дитячих хореографічних номерів на основі народних ігор та розваг. Театральне та хореографічне мистецтво України в контексті світових соціокультурних процесів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції – КНУКіМ, 2005. – С. 55–57.
17. Добролюбова Н Професійна підготовка педагогів хореографів , 2018
18. Дзюба Н.В Проект Національної стратегії формування здорового способу життя дітей та молоді на період до 2025 року, 2018.
19. Жиров О.А Розвиток української народної хореографії у мистецько педагогічній спадщині та діяльності К. Василенка, 2007.
20. Забрєдовський С. Г. Методика роботи з хореографічним колективом: навч. посібник. – Київ: НАКККіМ, 2011. – 188 с.
21. Забрєдовський С. Г. Сучасні аспекти хореографічної діяльності – Київ: ДАКККіМ, 2008. – 39 с.
22. Зайцев Є.В. Основи народно-сценічного танцю: навч. посіб. для ВНЗ культури і мистецтв I-IV рівнів акредитації, Міністерство культури і туризму України. Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України. Вид. 2-ге, доopr. і доп. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 413 с.: рис.
23. Заслужений Академічний Ансамбль пісні і танцю Збройних Сил України URL: <https://www.facebook.com/apitzsu/>

24. Заслужений академічний Буковинський ансамбль пісні і танцю URL : <http://philharmonic.cv.ua/ZABA>
25. Заслужений академічний Закарпатський народний хор URL: <https://zakchoir.com.ua/>
26. Зубатов С. Стиль викладання в хореографії. – Київ: Ліра-К, 2019. – 92 с.
27. Касаковська Л.П. Збереження автентичних фольклорно-етнографічних зразків українського народного танцю як предмет наукового дослідження , 2014, № 8. – С. 71-77.
28. Квецко А. Синтез народного українського танцю з сучасними напрямками хореографічного мистецтва. – Молодий вчений, 2021, № 1 (89). – С. 106–109.
29. Киричок В.А Сучасні форми і методи патріотичного виховання молодших школярів у позаурочній діяльності, 2010.
30. Кияновська Л.О. Українська музична культура: навч. посібник. – Львів.: Тріада плюс, 2009. – 356 с.
31. Козинко Л. Елементи фольклорної хореографії в сучасному балетному театрі Україна, 2011, – С. 106–109.
32. Кокуленко Б. Мистецтво танцю у творчості Т.Г. Шевченка. – Народна творчість та етнографія, 2008, № 1 (310). – С. 15–23.
33. Колногузенко Б. М. Методика роботи з хореографічним колективом. Хореографічна робота з дітьми – Харків: ХДАК, 2005.–135 с
34. Кривохижа А. Гармонія танцю: навчально-методичний посібник з викладання курсу «Мистецтво балетмейстера» для хореографічних відділень педагогічних університетів. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. Винниченка, 2006. – 100 с.
35. Кривохижа А. М. Проблеми народно-сценічного танцю та шляхи їх вирішення: матеріали наук.-практ. конф. – Київ, 28 лют. 2002. – С. 62 – 64.

36. Кривохижа А. М. Роздуми про мистецтво танцю. Записки балетмейстера. – Кіровоград: Центрально-Українське видавництво, 2012. – 172 с.
37. Купальна Д. О. Стилізація українського народного танцю. Магістерська робота. Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2020. – 66 с.
38. Кохан Т.Г. Міфічні сюжети: досвід кіноінтерпритації, 2018.
39. Легка С.А. Українська народна хореографічна культура ХХ століття: дис. на здобуття наукового ступеня канд. іст. наук: Київ, 2003. – 173 с
40. Литвиненко В. А. Зразки народної хореографії : підручник – Київ: Альтпрес, 2007. – 468 с.
41. Литвиненко В. А. Становлення танцювального драматичного художнього образу у творчій роботі Павла Вірського. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури, 2014. Вип. 32. – С. 254–260.
42. Литвиненко В.А. Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в театрі танцю П.Вірського. автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства – Київ.2017
43. Миронюк Н. М. Внесок Євгена Зайцева в розбудову мистецько-педагогічної школи кафедри хореографії Київського державного інституту культури. – Танцювальні студії. 2022. Т. 5, № 1. С. 8–16.
44. Миропольська Н.Є Естетико-виховні технології: теоретичні передумови дослідження, 2015
45. Народний танець – дієвий засіб національно-патріотичного виховання.
URL:
<https://veselkachrbdut.jimdofree.com/%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F-%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%83-1/>

46. Народні колективи. Рідна Україна. URL: <https://ridna-ukraina.com.ua/talents/narodni-kolektyvy.html>
47. Національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю – ”Гуцулія” URL: <https://hutsulia.com/>
48. Національний заслужений академічний ансамбль танцю України ім. П.П. Вірського URL: <http://virsky.kiev.ua/>
49. Національний заслужений академічний український народний хор України імені Г. Г. Верьовки URL: <https://veryovka.com/>
50. Новер Ж.Ж Загальна теорія і практика танцю, композицій балетів, музики костюма та декорацій, спутніх ім, 1752
51. Павленко Р. Основні способи стилізації народного танцю URL: <https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2019/02/%D0%A0%D1%83%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%BD-%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
52. Помпа О.Д Використання традицій танцювальної культури народів світу як тенденції у розвитку української народно-сценічної хореографії, 2015. – С. 75-80.
53. Пилип Л. «Ми з України». Як мистецтво і культура допомагають під час війни URL: <https://rus.lsm.lv/statja/novosti/obschestvo/mi-z-ukranyi-yak-mistectvo--kultura-dopomagayut-pd-chas-vyni.a466044/> (дата звернення: 20.12.2023)
54. Пісклова І. Особливості обробки танцювального фольклору (на прикладі сучасних постановок) – Народна творчість та етнологія, 2015. № 5 – С.64–70
55. Примушко Н., Серга Т. Україна – це ми! З досвіду патріотичного виховання дітей – Дошкільне виховання, 2016, № 8 – С.8-10.

56. Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах. Інструктивно-методичні рекомендації – Дошкільне виховання, 2016, № 9 – С.11-15.
57. Розлуцька Г.М. Формування національної свідомості українців у процесі державотворення, 2009.
58. Станішевський Ю. Балетний театр України. Київ, 2003
59. Стасюк В. Л. Стан народної хореографії в Україні та перспективи її розвитку: матеріали наук.-прак. конф, – Київ, 2002 – С. 9 – 14
60. Сухомлинська О.В Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук, 2006.
61. Тараканова А.П Танцюйте з нами. Навчально методичний посібник для вчителів хореографів(1-4 класів) і керівників хореографічних гуртків(початковий рівень) зашальноосвітніх і позашкільних навчальних закладів, Вінниця, 2010.
62. Українська драматургія ХІХ століття / І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Старицький. — Львів: Червона Калина, 2005. — 262 с. — (Світ шкільної читанки. кн. 12).
63. Українська традиція продовжує жити попри війну. Головні новини з України сьогодні - Kyiv Post. URL: <https://www.kyivpost.com/uk/post/4655> (дата звернення: 20.12.2023).
64. Український народний танець у сучасній молодіжній інтерпретації: Історіографія етносьогодення – Науковий журнал Художня культура. Актуальні проблеми, 2021, Вип.17, Ч.2 – С. 98-105
65. Академічний тлумачний словник. Фестиваль URL: <https://sum.in.ua/s/Festyvalj>.
66. Фестиваль - конкурс танцю народів світу «Веселкова Терпсихора» URL: <https://icca.kiev.ua/events/2018/04/konkurs-tantsyu-narodiv-svitu-veselkova-terpsihora.html>

67. Фестиваль «Яскрава країна» в Ужгороді URL: <https://varosh.com.ua/podii/festival-yaskrava-kraina-v-uzhgorodi/#.XGWSNdQS-t9>
68. Фицик І. Д. «Патріотична свідомість» шляхти Правобережної України. – Гілея, 2013, Вип. 78 (№ 11) – С. 25–28
69. Харлан О.С. Стилізація українського народно-сценічного танцю. зб.матеріалів III міжнародної науково-практичної конференції – Київ: НАКККіМ, 2018. – С.175-179
70. Хоцяновська Л. Ф. Тенденції та перспективи розвитку народного хореографічного мистецтва України – Молодий вчений, 2018, № 53– С. 191–194.
71. Чашечнікова Н. В. Патріотичне виховання молодших школярів засаобами народного танцю в позашкільних навчальних закладах: автореф. дисертація – Івано-Франківськ, 2017 – 22 с.
72. Шевченко В. Т. Мистецтво балетмейстера в народно-сценічній хореографії: навч.-методич. посіб. Київ – ДАКККіМ, 2006 – 184 с.
73. Шкоріненко В.О. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства – Київ, 2003 – 18 с.
74. Яворницький Д. Вольності запорізьких козаків: історико-топографічний нарис //Твори. – Т. 2. – К.; Запоріжжя, 2005.